

Аналіз найвищих досягнень українських спортсменів різних категорій на міжнародних змаганнях із пауерліфтингу

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (м. Черкаси)

Постановка наукової проблеми та її значення. Незважаючи на те, що в Україні досить активно досліджуються історико-соціальні проблеми фізичної культури й спорту, роботи щодо вивчення характеристик як міжнародного спортивного руху загалом, так і окремих видів спорту на світовому рівні зокрема, носять поодинокий характер. Стосовно пауерліфтингу таких досліджень також україно недостатньо. Зокрема, не проведено спеціальних досліджень, присвячених з'ясуванню й обґрунтуванню представництва на всеукраїнських змаганнях із пауерліфтингу, та не визначено силу впливу цього показника на досягнення вітчизняних атлетів на міжнародній спортивній арені.

Пауерліфтинг, як і кожен вид спорту, має свої, притаманні лише йому особливості становлення та розвитку. Виходячи з проблеми дослідження, встановлено, що пауерліфтинг не так давно відомий в Україні й тому знань про його різні історико-соціальні аспекти накопичено поки що вкрай мало. Поширення пауерліфтингу в багатьох регіонах країни серед різних категорій населення вимагає комплексної оцінки та аналізу цього виду спорту й виходу на новий, більш якісний рівень вивчення його різних аспектів для подальшого розвитку.

Роботу виконано відповідно до плану НДР Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького та згідно із темою 1.2 «Сучасний професійний спорт та шляхи його розвитку в Україні» «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 роки».

Аналіз досліджень цієї проблеми. Медалі, здобуті спортсменами на міжнародних змаганнях, є визначенням національного потенціалу країни, що вважається політично важливим аспектом [1; 2; 6; 10], хоча, як переконує К. Пос'єлло, спортивні досягнення потрібно оцінювати зі значно ширших позицій [7].

Незважаючи на те, що пауерліфтинг віднесено до провідних видів спорту в Україні, окремі статистичні дані про досягнення українських пауерліфтерів на міжнародних змаганнях останнім часом наводилися лише в декількох публікаціях І. В. Збандута [3], Л. В. Котенджи [4], П. Н. Кравцова [5]. Відомостей про наукові дослідження з історичних питань розвитку пауерліфтингу недостатньо загалом, і поки що залишається не завершеним системний аналіз найвищих досягнень українських пауерліфтерів, що може стати на заваді подальшого ефективного розвитку цього виду спорту.

З огляду на вказане вище, дослідження з обраної теми, на наш погляд, є своєчасним та актуальним.

Завдання дослідження – вивчити досягнення українських атлетів у міжнародних змаганнях і виявити перспективи формування вітчизняного пауерліфтингу в історико-соціальному аспекті.

Методи та організація дослідження. Для розв'язання завдання дослідження використовували такі методи: аналіз наукової літератури, ретроспективний аналіз, математико-статистичний аналіз. Опрацьовано близько 1000 протоколів міжнародних і всеукраїнських змагань із пауерліфтингу [8; 9; 11].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Міжнародна та Європейська федерації пауерліфтингу (IPF, EPF) щорічно проводять чемпіонати з пауерліфтингу (триборство) та окремо змагання із жиму лежачи серед жінок і чоловіків, юніорок та юніорів, дівчат і юнаків, ветеранів. Один раз на чотири роки на кшталт Олімпійських ігор відбуваються Всесвітні ігри з неолімпійських видів спорту, до програми яких уключено й пауерліфтинг. Аналогічні змагання проводяться і в нашій країні під егідою Федерації пауерліфтингу України (ФПУ).

Кількість виборених медалей міжнародних змагань, і насаперед золотих, вважають одним з основних критеріїв при визначенні спортивного рейтингу країни. Тому з метою додаткового визначення закономірностей розвитку українського пауерліфтингу проаналізовано протоколи основних міжнародних змагань, починаючи з 1989 р., із того часу, коли представники країн пострадянського простору, у т. ч. й України, розпочали свій виступ на міжнародній арені.

Як засвідчив аналіз протоколів змагань до 2012 р. включно, у чемпіонатах світу (триборство й жим) нашими атлетами здобуто загалом 379 нагород найвищого гатунку (табл. 1). Деталізація цього показника дала змогу констатувати, що пріоритетними в пауерліфтингу вважаються змагання за сумою триборства, у яких нашим атлетам удалося вибороти 346 золотих медалей чемпіонатів світу і

Європи, що склало 91,3 % від усієї кількості нагород. Установлено, що найбільш успішним є виступ у відкритих чемпіонатах, де здобуто 137 перемог (36,1 %), зокрема чоловіки – 80 (21,1 %), жінки – 57 (15,0 %). Лише 7-ма медалями поступаються дорослим спортсменам юніори та юніорки, внесок яких – 130 нагород (34; 3,6 %), причому за статевою ознакою юніорки переважають юніорів (66; 17,4 % і 64; 16,9%, відповідно). Досягнення атлетів інших категорій залишаються поки що не такими значними.

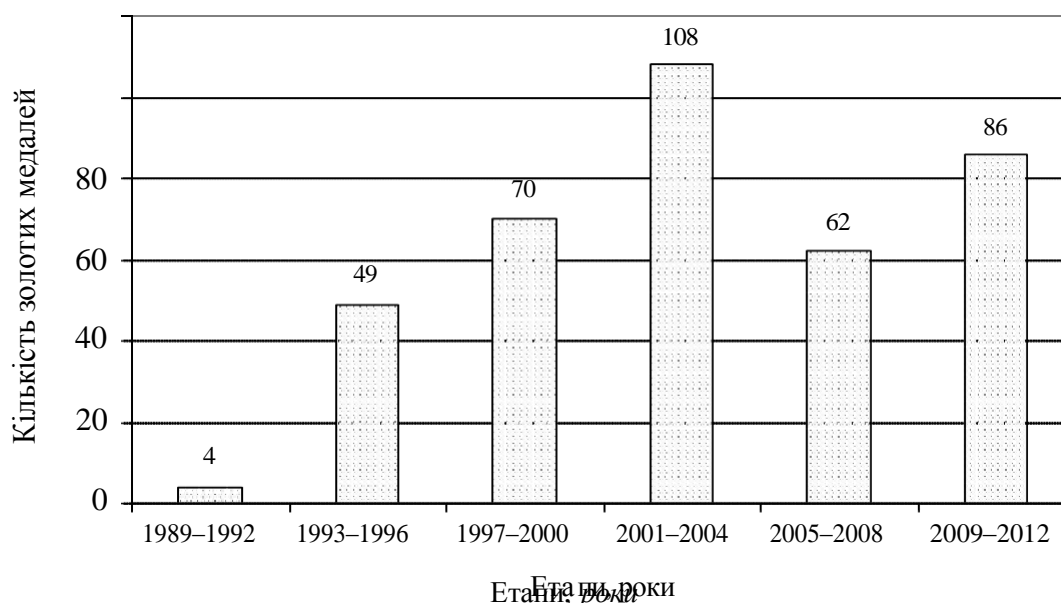
Найбільш успішним виявився 2008 р., у якому вітчизняні спортсмени 30 разів (7,9 %) сходили на найвищий щабель п'єдесталу. Проте слід зазначити, що такий успіх зумовлений, насамперед, відсутністю російських атлетів – головних претендентів на золоті нагороди в пауерліфтингу.

Незважаючи на те, що саме пауерліфтинг, який складається з трьох силових вправ, вважають найбільш престижним змаганням серед атлетів, велику прихильність отримали також окремі змагання із жиму штанги лежачи. Саме така вправа є найбільш популярною серед прихильників занять фізичними вправами силового спрямування. Проте, порівняно з триборством, здобуток українських спортсменів у змаганнях із жиму поки що значно скромніший (33; 8,7 %).

Золоті медалі, які вибороли вітчизняні атлети на чемпіонатах світу та Європи за всю історію українського пауерліфтингу (1989–2012 рр.)

Рік	ВІ		ЧЕМПІОНАТИ СВІТУ													ЧЕМПІОНАТИ ЄВРОПИ													РАЗОМ (ВІ+ЧС)								
	ПАУЕРЛІФТИНГ											ЖИМ		ПАУЕРЛІФТИНГ											ЖИМ												
	чоловіки	жінки	чоловіки	жінки	юніори	юніорки	юнаки	дівчата	ветерани	УСЬОГО	чоловіки	жінки	юніори	юніорки	юнаки	дівчата	ветерани	УСЬОГО	РАЗОМ	чоловіки	жінки	юніори	юніорки	юнаки	дівчата	ветерани	УСЬОГО	РАЗОМ		РАЗОМ							
1989										0								0	0									0	0	0							
1990										0								0	0									0	0	0							
1991										0								0	0									0	0	0							
1992										0								0	0	1	1					2	4	0	4	4							
1993						1			1	2	1	2						1	5	2	2					1	5	0	5	8							
1994			1	1					2	4	1							1	5	1	2	2				6	11	0	11	16							
1995			2	1	1				1	5								0	5	4		2	2			1	9	0	9	14							
1996			1		1				1	3								0	3	2			3			3	8	0	8	11							
1997			3		1	1			2	7		1						1	8	4	1		3			1	9	1	10	18							
1998			3	1	1	2			7									0	7	4	2	1	2			3	12	1	1	2	14	21					
1999			2	1	1				2	6		1						1	7	2		1	2			3	8		1	9	16						
2000			1	1	1	2			5									0	5	2		3	3			8	1	1	2	10	15						
2001			2		4	3	4	2	1	16								0	16	2	1	3	2			1	9		1	10	26						
2002			4		1	3			2	10								0	10	3	1	4	2			13	23	1	1	2	25	35					
2003			2		2	3			2	9	2							2	11	2	1	5	2			3	13		2	4	17	28					
2004			1	1		3		3	1	9								0	9	1	3	3	2			9		1		1	10	19					
2005		1	1	4		2		1	1	10								0	10	1	3	3	2			9				0	9	19					
2006									0		1							1	1		1	2	3			6				0	6	7					
2007					1	1	2	2		6								0	6							0				0	0	6	6				
2008			3	2		1	2	1		9								0	9	4	4	6	6			1	21			0	21	30					
2009	1	2	1	1	3			1	1	9		1	1	1	1			4	13	2	4	1	1			8				0	8	21					
2010			2	3	3	3	1	1	2	15								0	15	5	4	3	1			2	15	1	1		2	17	32				
2011			2	2	2	2			8		1				1			2	10	3	2	3		1		9	1			1	10	20					
2012			2	2		2	2		8			2	1					3	11	1	1					2				0	2	13	13				
Усього	1	3	33	21	22	30	11	8	19	148	4	6	2	1	1	2	0	16	164	46	33	42	36	1	0	40	198	5	8	0	0	0	0	4	17	215	379

Примітка. ВІ – Всесвітні ігри, ЧС – чемпіонат світу, ЧЄ – чемпіонат Європи

Рис. 1. Розподіл золотих медалей, які вибороли українські атлети на чемпіонатах світу та Європи протягом 1989–2012 рр.

Для вивчення динаміки здобутих золотих медалей за всю історію українського пауерліфтингу згруповано шість 4-річних етапів. Аналіз розподілу золотих нагород українських спортсменів протягом таких етапів показав, що динаміка змін цього показника має коливальний характер (рис. 1).

Із самого початку, коли саме відбувалося становлення українського пауерліфтингу (1989–1991 рр.), не було завойовано жодної золотої нагороди. Відлік перемог розпочався лише з 1992 р., коли чотири рази вітчизняні атлети ставали чемпіонами. Протягом наступних етапів 1993–1996 рр. і 1997–2000 рр. цей показник стрімко зростав (49; 12,9 % і 70; 18,5 % медалей, відповідно) і склав у 2001–2004 рр. 108 нагород (28,5 %). Потім, після зменшення кількості здобутих золотих нагород у 2005–2008 рр. удвічі (62; 16,4 %), що було пов'язано з неучастю українських пауерліфтерів у низці міжнародних змагань 2006 р., цей показник знову збільшився до позначки 86 (22,7 %) у 2009–2012 рр.

До переліку показників, які визначають популярність виду спорту, фахівці відносять також і масовість. Найбільш точно характеризує цей показник кількість спортсменів, котрі беруть участь у змаганнях. Тому з метою визначення динаміки кількості учасників змагань ми вивчили протоколи чемпіонатів України з пауерліфтингу серед різних категорій спортсменів. Результати дослідження, які представлені на рис. 2, дають можливість стверджувати, що кількість бажаючих брати участь у таких змаганнях, мала загальну тенденцію до зростання, що тривало до 2005 р., після чого відбувся деякий спад активності, що позначилося на зменшенні кількості учасників змагань. Найвище значення цього показника зафіксовано у 2001 р., коли участь у всеукраїнських змаганнях узяли 575 атлетів. Більш детальний аналіз динаміки цього показника за різними категоріями спортсменів засвідчив її мінливість, що не дає змоги поки що встановити будь-яку закономірність.

Найбільш важливими всеукраїнськими змаганнями залишаються чемпіонати країни з пауерліфтингу (триборство) серед чоловіків і жінок, на яких виступають найсильніші атлети й відбувається відбір на чемпіонати світу та Європи. Аналіз динаміки кількості учасників і команд цих змагань показав, що найбільше учасників (186 чоловіків та 92 жінки) зібрав чемпіонат України 2003 р., а найбільше команд-учасниць зареєстровано в 1999 р. (25 чоловічих і 24 жіночих). Останнім часом ці показники суттєво знизилися, що сталося внаслідок переходу низки атлетів до інших альтернативних організацій пауерліфтингу, яких в Україні вже зареєстровано понад 10.

Кореляційний аналіз між показниками загальної кількості учасників основних всеукраїнських змагань і кількості виборених золотих медалей на міжнародних змаганнях показав, що між ними існує досить тісний взаємозв'язок ($r = 0,73$; $P < 0,001$). Це ще раз доводить відому аксіому, що кількість переважно породжує якість. Тобто встановлено, що чим більше атлетів братиме участь у національних змаганнях, імовірно, успішнішими будуть результати виступу збірних команд України з пауерліфтингу на головних міжнародних стартах.

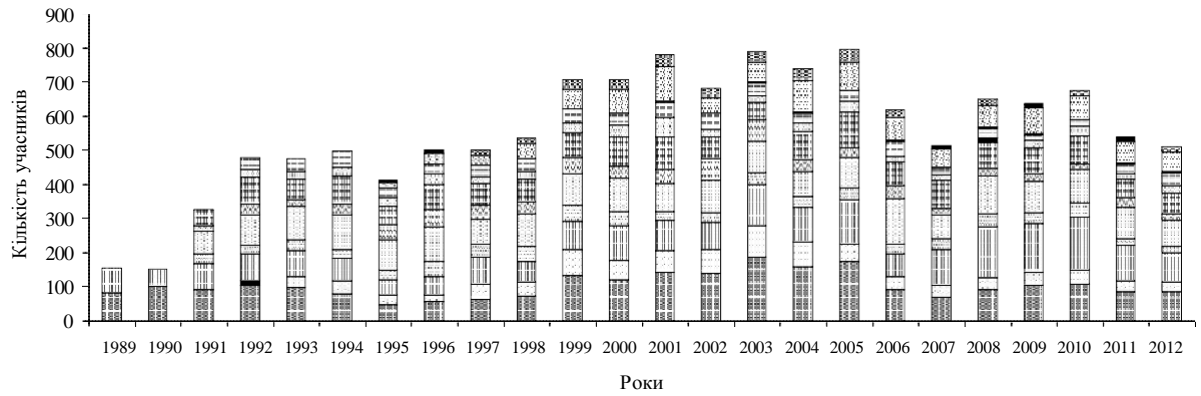

Рис. 2. Кількісні показники основних всеукраїнських змагань з пауерліфтингу серед різних категорій учасників

- Чемпіонат України (ч)   □ Чемпіонат України (ж)   □ Кубок України (ч)   □ Кубок України (ж)
- ▨ Чемпіонат України серед юніорів (ч)   ▨ Чемпіонат України серед юніорів (ж)   ▨ Чемпіонат України серед юніорів (ч)   ▨ Чемпіонат України серед юніорів (ж)
- ▩ Чемпіонат України серед ветеранів (ч)   ▩ Чемпіонат України серед ветеранів (ж)   ▩ Чемпіонат України з жиму (ч)   ▩ Чемпіонат України з жиму (ж)

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, дослідження історії формування національного пауерліфтингу з позицій найвищих досягнень у міжнародних змаганнях дає можливість аналізу фундаментальних закономірностей процесу розвитку його системи, а також творчого осмислення й прогнозування майбутніх тенденцій і перспектив. Установлено, що як за показниками представництва у всеукраїнських змаганнях, так і за кількістю золотих нагород, виборених українськими атлетами на основних міжнародних змаганнях, що взаємопов'язано, підйом у розвитку вітчизняного пауерліфтингу тривав до початку XXI ст., після чого намітився певний спад. Результати проведеного дослідження мають слугувати підставою для переосмислення та коригування управління пауерліфтингом у подальшому.

Розв'язання окреслених у роботі завдань відкриває простір для подальших наукових досліджень, пов'язаних із місцем та значенням пауерліфтингу в системі українського спортивного руху.

Список використаної літератури

1. Баунов Б. А. Спорт, XX век: хроника отечественного и мирового спорта – события, персонажи, рекорды / Б. А. Баунов. – М. : Сов. спорт, 2001. – 375 с.
2. Грибовський В. Сучасний стан та проблеми розвитку стрільби стендової / В. Грибовський, М. Мільчев // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. – Львів, 2011. – Вип. 15. – Т. 1. – С. 61–66.
3. Збандут И. В. Пауэрлифтинг – спорт богатырей / И. В. Збандут. – Мариуполь : ЧП СВБ-люкс, 2006. – 28 с.
4. Котенджи Л. В. Розподіл сил між країнами світу на сучасному етапі розвитку пауерліфтингу / Л. В. Котенджи // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Х. : ХДАДМ (ХХП), 2009. – № 8. – С. 83–88.
5. Кравцов П. Н. К мировой истории пауэрлифтинга / П. Н. Кравцов // ЗАО Национальный книжный проект. – 2007. – 26 с.
6. Платонов В. Н. Спорт высших достижений и подготовка национальных команд к Олимпийским играм: отечественный и зарубежный опыт: история и современность / В. Н. Платонов. – М. : Сов. спорт, 2010. – 310 с.
7. Посьелло К. Спорт как всеобъемлющее социальное явление / К. Посьелло // Отечественные записки, 2006. – № 6. – С. 54–66.
8. Федерація пауерліфтингу України. Протоколи змагань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.powerlifting-upf.org.ua/sorevnovaniya.php>.
9. European Powerlifting Federation. Results of European Championships [Elektronik resourse]. – Mode of access : <http://www.europowerlifting.org/results.html>.
10. Gál A. Elite Sport and Leisure Sport in Hungary: The Double Trouble / A. Gál // Physical Culture and Sport. Studies and Research. – 2010. – Volume 49. – Issue 1. – P. 72–77.
11. International Powerlifting Federation. Results of World Championships [Elektronik resourse]. – Mode of access : <http://www.powerlifting-ipf.com/46.html>.

Анотації

Пауерліфтинг як один із пріоритетних видів спорту в Україні вимагає комплексної оцінки й аналізу та виходу на новий, більш якісний рівень вивчення його різних аспектів для подальшого розвитку. Для досягнення мети дослідження, яка полягала у вивченні досягнень українських атлетів у міжнародних змаганнях та виявленні перспективи формування вітчизняного пауерліфтингу в історико-соціальному аспекті, опрацьовано близько 1000 протоколів міжнародних і всеукраїнських змагань із пауерліфтингу. Здійснено системний аналіз найвищих досягнень українських пауерліфтерів та кількісних показників всеукраїнських змагань. Установлено, що протягом усієї історії українського пауерліфтингу вітчизняні атлети здобули загалом 379 нагород найвищого татунку в головних міжнародних змаганнях. Найважливішими всеукраїнськими змаганнями залишаються чемпіонати країни з пауерліфтингу (триборство) серед чоловіків і жінок. Найбільше учасників та команд-учасниць зареєстровано в змаганнях 1999–2003 рр.. Останнім часом ці показники суттєво знизилися, що сталося внаслідок переходу низки атлетів до інших альтернативних організацій пауерліфтингу. Установлено тісний взаємозв'язок ($r = 0,73$; $P < 0,001$) між показниками загальної кількості учасників основних всеукраїнських змагань і кількості виборених золотих медалей на міжнародних змаганнях. Результати дослідження мають слугувати підставою для переосмислення та коригування управління вітчизняним пауерліфтингом у подальшому.

Ключові слова: пауерліфтинг, учасники всеукраїнських змагань, золоті медалі чемпіонатів світу та Європи.

Анатолій Стеценко. Аналіз вищих досягнень українських спортсменів різних категорій на міжнародних змаганнях по пауерліфтингу. Пауэрлифтинг как один из приоритетных видов спорта в Украине требует комплексной оценки и анализа, а также выхода на новый, более качественный уровень изучения его различных аспектов для дальнейшего развития. Для достижения цели исследования, которая

состояла в изучении достижений украинских атлетов на международных соревнованиях и определении перспективы формирования отечественного пауэрлифтинга в историко-социальном аспекте, обработано около 1000 протоколов международных и всеукраинских соревнований по пауэрлифтингу. Осуществлен системный анализ высших достижений украинского пауэрлифтинга и количественных показателей всеукраинских соревнований. Установлено, что на протяжении всей истории украинского пауэрлифтинга отечественные спортсмены завоевали 379 наград высшего достоинства в главных международных соревнованиях. Важнейшими всеукраинскими соревнованиями остаются чемпионаты страны по пауэрлифтингу (троеборье) среди мужчин и женщин. Больше всего участников и команд-участниц было зарегистрировано в соревнованиях 1999–2003 гг. В последнее время эти показатели существенно снизились, что явилось следствием перехода ряда атлетов в другие альтернативные организации пауэрлифтинга. Установлена тесная взаимосвязь ($r = 0,73$; $P < 0,001$) между показателями общего количества участников основных всеукраинских соревнований и количества выигранных золотых медалей на международных соревнованиях. Результаты исследования должны послужить основанием для переосмысления и корректировки управлением отечественным пауэрлифтингом в дальнейшем.

Ключевые слова: пауэрлифтинг, участники всеукраинских соревнований, золотые медали чемпионатов мира и Европы.

Anatoliy Stetsenko. Analysis of High Performance of Ukrainian Sportsmen of Different Categories at International Powerlifting Competitions. Powerlifting as one of the priority sports in Ukraine requires a comprehensive assessment and analysis and profound study of its various aspects for further development. About 1000 reports on international and national powerlifting competitions were conducted to meet the research objective which involves examining the performance of Ukrainian athletes at international competitions and identifying prospects for the development of national powerlifting in historical and social context. Systematic analysis of high performance of Ukrainian powerlifters and results of all-Ukrainian competitions was conducted. It has been established that national athletes had won 379 medals at major international competitions throughout the history of Ukrainian powerlifting. The major all-Ukrainian competition is men's and women's national powerlifting championships. The largest number of participants and participating teams was recorded in 1999–2003 competitions. Recently these figures have significantly decreased which was due to switchover of a number of athletes to other alternative powerlifting organizations. Strong interrelation ($r = 0,73$; $P < 0,001$) has been found between the total number of major national competition participants and the number of gold medals won at international competitions. The results of the study should provide the basis for rethinking and adjusting control of national powerlifting in the future.

Key words: powerlifting, all-Ukrainian competitions participants, World and European championships, gold medals.